

Rikosseuraamussanastoa lapsen kanssa keskusteluun

Sanasto on laadittu auttamaan lapsen kanssa keskustelua vankeusrangaistukseen liittyvistä asioista. Sanat on pyritty kuvaamaan lapselle ymmärrettävällä tavalla, mutta muokkaa niitä vielä keskusteluun sopivimmiksi huomioiden lapsen ikä. Sanastosta saatat itsekin oppia jotain uutta, jotta osaat paremmin vastata lapsen kysymyksiin. Vankilakohtaiset säännöt, ohjeet ja neuvot on hyvä tarkastaa rikosseuraamus.fi sivuilta tai kunkin vankilan henkilökunnalta.

RIKOS: Kun joku toimii väärin, lainvastaisesti, tapahtuu rikos. Kun esimerkiksi tekee toiselle paha, ottaa jotain toiselle kuuluvaa tai ei noudata yhteisiä sääntöjä, joita Suomen valtio on määrännyt.

TUTKINTA: Kun poliisi epäilee, että joku on tehnyt jostain rikollista, aletaan asiaa selvittämään. Poliisi tutkii, mitä on tapahtunut eli onko kyseessä rikos.

TUOMIO, RANGAISTUS: Jos tutkimukset päätyvät siihen, että henkilö on tehnyt rikoksen, käydään oikeudenkäyntiä. Jos oikeudenkäynnissäkin todetaan, että on tehty rikos, määrätään siitä rangaistus eli tuomio. Siinä kerrotaan, miten tuomio suoritetaan ja kuinka pitkään pitää olla vankilassa.

VANKILA: Rangaistus suoritetaan vankilassa ja rikoksen tehnyttä kutsutaan siellä vangiksi. Vankiloita on suljettuja ja avoimia ja niissä on erilaista toimintaa ja sääntöjä. Eri vankiloissa on jonkun verran eri säännöt siitä, miten siellä toimitaan ja mitä saa tehdä. Säännöt poikkeavat aika paljon kodin säännöistä.

SULJETTU/AVOVANKILA: Suljetuissa vankiloissa on korkeat aidat ympärillä ja kaikki ovet lukossa. Siellä on tiukat säännöt siitä, mitä ja milloin saa mitään tehdä. Sieltä on hankala soittaa, koska siellä on vain yksi puhelin kaikille yhden kerroksen asukkaille. Rangaistus alkaa usein suljetusta vankilasta ja myöhemmin voi päästä avovankilaan.

AVOVANKILAT näyttävät usein koulurakennuksilta tai rivitaloilta. Avovankiloissa ei ole aitoja ja siellä voi liikkua vapaammin tietyllä alueella. Avovankiloista voi käydä töissä vankilan ulkopuolella. Avovankilassa jokaisella on omat puhelimet, joten kotiin soittaminen on helpompaa. Vankilan puhelimissa ei ole nettiä, whatsappia eikä niillä voi lähettää kuvia.

RANGAISTUKSEN SUORITTAMINEN: Jokaisen vangin kanssa tehdään suunnitelma, mitä hän tekee vankilassa. Suunnitelmassa voi olla esimerkiksi työn tekemistä, opiskelua ja keskusteluita. Monessa vankilassa on verstaas, puntti- ja liikuntasali, kirjasto, pikku kauppa ja kappeli. Jokaiselle päivälle on oma lukujärjestys, jonka mukaan vankilassa toimitaan. Lukujärjestyksessä on esimerkiksi, monelta on herätys, ruokailu, töihin meno, kirjastokäynnit, liikuntavuorot ja tapaamiset. Katso lisää täältä: <https://www.krits.fi/tietoa/lasten-sivut/vangin-paiva/>

SELLI: Selli on vangin oma tai jonkun toisen kanssa jaettu huone. Sellissä on ainakin sänky, kirjoituspöytä, kaappi, vessa ja monissa on oma suihku.

OHJAAJA/VARTIJA: Vankilassa on ohjaajia ja vartijoita, jotka auttavat vankeja toimimaan vankilan päiväohjelman mukaan. Vartijat ja ohjaajat valvovat, että vankilan sääntöjä noudatetaan ja ettei ketään esimerkiksi kiusata. Vangit voivat kysyä vartijoilta ja ohjaajilta neuvoa ja jutella heidän kanssaan.

VIERAILUT: Vankilassa voi käydä tapaamassa isäänsä/äitiään ja läheisiään tiettyinä tapaamisaikoina. Suljetuissa vankiloissa on tiukemmat säännöt esimerkiksi siitä, mitä sinne saa viedä mukanaan. Vieraat ei saa viedä tapaamiseen mitään syötävää, vaan vangit ostavat itse ruokansa vankilan kaupasta. Mitään teräviä esineitä tai rahaa ei myöskään saa viedä. Portilla kuljetaan metallinpaljastimen läpi ja se piippaa, jos mukana on jotain metallia. Kaikki tuomiset näytetään vankilan portilla vartijoille ja he sanovat, saako ne viedä vangille. Usein tuomiset jätetään vartijoille ja he antavat ne vangeille tapaamisen jälkeen.

Tapaamisia on erilaisia. On sellaisia, jossa yhdessä *isossa tilassa on monta vankia* tapaamassa läheisiään ja pöydän välissä on muovinen pleksi. Pöydällä on usein myös puhelimen luuri, jonka välityksellä kuulee paremmin, mitä toinen sanoo. Näissä tapaamisissa koskeminen on kiellettyä ja vartijat seuraavat, että sääntöjä noudatetaan.

On myös **”pleksitapaamisia”** joissa erillisessä huoneessa on kattoon asti ylettyvä pleksi. Siellä ei ole paikalla muita vankeja eikä vartijoita.

Vanhempi-lapsi tapaamisissa aikuinen ja lapsi voivat pitää toisiaan käsistä kiinni tai halia, jos siltä tuntuu. Siellä on myös jonkun verran leluja ja muuta tekemistä tapaamisen ajaksi.

Perhetapaamisissa ollaan yhdessä omien läheisten kesken. Perhetapaamispaikka näyttää usein pieneltä asunnolta. Siellä voi olla kylpyhuone, vessa, keittiö ja sohva ja enemmän leluja ja muuta tekemistä. Joidenkin vankiloiden perhetapaamisissa voi olla yötä ja leikkiä ulkona.

VANKILAKOIRA: Toisinaan vankilan portilla on tapaajia vastassa kiltti työkoira, joka nuuskii vaatteet, laukut ja tuomiset. Koira on koulutettu haistamaan sellaiset tuomiset, joita ei saa vankilaan viedä. Koira tekee työtään nenällään ja tassuillaan ja sitä ei saa työaikana silitellä.

LOMAT: Kun vankilassa on oltu riittävän kauan, voi anoa lomalle, jotta pääsee esimerkiksi käymään kotona. Silloin vankilasta soitetaan kotiin ja kysytään lomasuunnitelmia. Lomallakin pitää noudattaa annettuja sääntöjä. Lomalla ei esimerkiksi saa käyttää alkoholia tai muita päihteitä eikä mennä sellaisiin paikkoihin, joista ei ole ennalta sovittu. Jos vanki ei noudata sääntöjä, niin vankilan työntekijät selvittävät, mistä on kyse ja mitä siitä seuraa.

KOEVAPAAUS: Kun tuomiota/rangaistusta on jäljellä enää vähän, voi olla mahdollisuus päästä koevapauksen suorittamaan rangaistus loppuajaksi kotiin. Koevapauden aikana täytyy esimerkiksi käydä töissä, opiskellessa tai hoitamassa virastoasioita kuntoon. Silloinkaan ei saa käyttää alkoholia ja muita päihteitä. Jos vanki on tulossa sinun kotiisi koevapauksen, työntekijät voivat tulla kotiin kysymään, mitä mieltä olet siitä. Vankilan jälkeen vangilla on edessä monia uusia asioita, joten joskus on hyvä, että hän asuu vankilan jälkeen ensin omassa erillisessä asunnossa ja opettelee niitä.

PANTA: Kun vanki pääsee koevapauksen tai lomalla avovankilasta, hänen jalkaansa laitetaan panta. Sillä voi valvoa, että vanki noudattaa sääntöjä, missä hän saa olla. Vangille annetaan myös puhelin, johon pitää vastata, kun se soi. Puhelinta täytyy pitää mukana koko ajan. Jos vanki rikkoo sääntöjä, hän voi joutua takaisin vankilaan. Panta on musta ja vähän urheilukellon näköinen. Sitä ei saa itse irrottaa, mutta sen kanssa voi uida ja sauna.

Lisää tietoa lapselle löydät täältä:
<https://www.krit.fi/tietoa/lasten-sivut/>